

10.4.2025

Kirjallinen lausunto eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle – Muuttoliike, vesi ja ilmastonmuutos

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM kiittää mahdollisuudesta lausua em. aiheesta. Pidämme tulevaisuusvaliokunnan vesi-teeman systeemistä tarkastelua tärkeänä ja arvostamme erityisesti valiokunnan kiinnostusta aiheen yhteydestä ihmisten liikkuvuuteen.

Vesi on sekä luonnonvara että uhka, joka vaikuttaa tulevaisuudessa yhä useampiin ihmisiin, ellei toimenpiteitä toteuteta. YK:n kestävän kehityksen tavoitteen 6 (SDG 6) mukaisesti turvallisen veden, sanitaation ja hygienian saatavuus on yksi perustavanlaatuisimmista inhimillisistä tarpeista. Se edistää kaikkien ihmisten, mukaan lukien kansainvälisten ja maiden sisäisten siirtolaisten, terveyttä ja hyvinvointia. Siirtolaiset ovat veteen ja sanitaatioon liittyvän kriisin ytimessä. Katastrofit, ilmastonmuutos ja ympäristövahingot vaikuttavat samanaikaisesti veden saatavuuteen ja ihmisten liikkuvuuteen. Vesivarojen käytöstä johtuvat konfliktit tai kutistuvien vesivarojen pahentamat ristiriidat vaikuttavat myös näihin kehityskuluihin.

Veteen liittyvät ympäristöriskit, kuten tulvat ja kuivuus, ovat merkittäviä syitä, joiden takia ihmiset joutuvat lähtemään kotiseudultaan. Nämä ilmiöt vaikuttavat globaalisti ja pakottavat ihmisiä etsimään turvallisempia elinympäristöjä. Viime vuosikymmenen aikana yli 100 miljoonaa ihmistä ympäri maailmaa joutui pakenemaan maan sisäisesti tulvien takia, mikä vastaa lähes puolta kaikista sääilmiöihin liittyvistä muuttoliikkeistä. Kuivuus on myös merkittävä muuttoliikkeitä aiheuttava tekijä, jonka takia viime vuosikymmenen aikana maailmanlaajuisesti 2,6 miljoonaa ihmistä joutui siirtymään kotiseudultaan.

Hitaasti etenevät ilmastonmuutoksen vaikutukset veden saatavuuteen ja viljelykasvien tuottavuuteen sekä merenpinnan nousu ennakoivat, että pahimmassa tapauksessa maailmanlaajuisesti yli 216 miljoonaa ihmistä saattaa joutua muuttamaan maansa sisällä ilmastonmuutoksen vuoksi. Tämä voi tapahtua, jos ilmastotoimia ja osallistavaa kehitystä ei toteuteta.

Tällä hetkellä kaksi miljardia ihmistä elää ilman turvallisen veden saatavuutta, ja noin puolet maailman väestöstä kokee vakavaa vesipulaa ainakin osan vuodesta ilmastollisten ja ei-ilmastollisten tekijöiden vuoksi. Ympäristömuutokset pahentavat maiden sisäisten ja rajoja ylittävien siirtolaisten jo ennestään olemassa olevia haavoittuvuuksia. Nämä ryhmät ovat usein riippuvaisia luonnonvaroista toimeentulonsa kannalta, ja heillä on rajallinen pääsy peruspalveluihin, kuten veteen ja sanitaatioon, jotka ovat hyvinvoinnin, terveyden ja ihmisarvon kannalta keskeisiä.

Siirtolaiset ovat myös yksi haavoittuvimmista ryhmistä äärimmäisten sääilmiöiden suhteen, koska heidän asuinpaikkansa ovat usein huonokuntoisia infrasktruktuuriltaan. He kohtaavat usein ongelmia elintärkeiden palveluiden, kuten terveydenhuollon ja maatalouden, saatavuudessa. Tämä heikentää entisestään mahdollisuuksia saavuttaa kestäviä ratkaisuja.

Puhdasta vettä ja sanitaatiota koskevan saatavuuden varmistaminen siirtolaisille on keskeistä kestävä kehityksen tavoitteen 6 (SDG 6) saavuttamiseksi. Tämä on erityisen tärkeää naisille ja tytöille, jotka tarvitsevat toimivaa kuukautishygieniaa turvallisuutensa ja ihmisarvonsa säilyttämiseksi. Näiden tekijöiden vuoksi siirtolaiset ovat erittäin haavoittuva ja syrjäytymiselle riskialtis väestöryhmä, jolla on suuri riski jäädä kehityksestä jälkeen. Muuttoliikkeen tehokas hallinta, mukaan lukien siirtolaisuuden perimmäisten syiden käsitleminen, on välttämätöntä, jotta jokaisen oikeus veteen ja sanitaatioon voidaan toteuttaa.

Samalla on hyvä tiedostaa, että suurin osa ilmastonmuutoksen, ympäristövahinkojen ja katastrofien seurauksena muuttavista ihmisistä liikkuu oman valtion rajojen sisällä tai lähialueille. Ilmastonmuutoksen aiheuttama muuttoliike ei aina ole suoranaista pakkosiirtymistä, vaan voi olla myös mukautumiskeino muuttuvassa ympäristössä. Rajanveto vapaaehtoisuuden ja pakon välillä on kuitenkin usein hankalaa. Siirtolaisuus voi olla yksilön valinta, mutta myös väistämättömyys, kun muutokset tekevät elämisen entisessä ympäristössä mahdottomaksi. Myös jääminen voi olla vapaaehtoista tai pakon sanelemaa. Ilmastosiirtolaisuus onkin eräänlainen kirjo, joka pakenee kovin kapeita määritelmiä. Ilmastonmuutoksen hillitsemisen lisäksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen on välttämätöntä. Hyvin hallittu muuttoliike on itsessään yksi sopeutumisen muoto, mutta ei suinkaan ainoa.

Em. tilanteen edessä, IOM katsoo, että ratkaisuja täytyykin kehittää kolmella tasolla:

- 1) Ratkaisuja liikkumiseen: Muuttoliikettä tulisi hallinnoida ilmastonmuutoksen, ympäristön tilan heikkenemisen ja luonnonkatastrofien yhteydessä;
- 2) Ratkaisuja liikkeellä oleville: Ilmastonmuutoksen vuoksi muuttavia ja siirtymään joutuneita ihmisiä tulee auttaa ja suojella; ja
- 3) Ratkaisuja jäämiseen: Muuttamisesta tulisi tehdä valinta rakentamalla resilienssiä ja puuttumalla ilmastonmuutoksen aiheuttamiin haittoihin, jotka pakottavat ihmisiä muuttamaan.

Kaikilla kolmella tasolla on tärkeää ottaa siirtolaiset ja heidän yhteisönsä mukaan ilmastotoimiin. Keinoina voi olla esimerkiksi siirtolaisten osallistaminen päätöksentekoon ja ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitteluun.

Aihe on huomattavan monitahoinen, joten vastaamme mieluusti valiokunnan lisäkysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Tobias VAN TREECK

IOM:n Suomen-maatoimiston johtaja